«Οι ηθοποιοί» παρουσιάζουν ενδιαφέρον, αλλά....

Το έργο του Γιώργου Σκούρτη από τη Νέα Σκηνή ΘΟΚ

ΘΕΑΤΡΟ-ΚΡΙΤΙΚΗ

Οταν η «κορνίζα» των έργων του Γιώργου Σκούρτη «καδρώνει», απομονώνει, συγκεντρώνεται πάνω σ' ένα κομμάτι της νεοελληνικής πραγματικότητας, τότε οι συντελεστές των βασισμένων σ' αυτά παραστάσεων και οι εκτιμητές του ρόλου του συγγραφέα στο νεοελληνικό θέατρο μιλούν για το χάρισμά του να φωτογραφίζει την καθημερινότητα ή μάλλον να την ακτινογραφεί αποκαλύπτοντας τις εσωτερικές πληγές. Η ωμή, σκληρή του στάση απέναντι στην κοινωνική αθλιότητα παγιώθηκε, έγινε γνώρισμα της γραφής του και από τις αρχές της δεκαετίας του '70 ο Σκούρτης προσέχτηκε, ακούστηκε και παίχτηκε από πολλούς ελληνικούς και κυπριακούς θιάσους ακριβώς χάρη στο συγκρουσιακό χαρακτήρα της γραφής του. Οι επιθέσεις του κατά του μικροαστικού βολέματος, κατά της σύνθλιψης των περιθωριοποιημένων, των εκτός από την κοινωνική μηχανή γοήτεψαν την εποχή που η προοδευτική διανόηση, αλλά και το κοινό που τότε (!) την ακολουθούσε αρεσκόταν σε γυμνές αλήθειες, σε πράξεις που ήταν περήφανα συνώνυμα των λέξεων «ράπισμα», «ξεσκέπασμα», κ. λπ. Η ανεπαρκής επιμέλεια της φόρμας, η γλωσσική μονοχρωμία, το ρηχό επίπεδο των διαλόγων, η ανεξέλεγκτη εισβολή έτοιμων, «απ' έξω» εκφράσεων, αλλά και νοηματικών στερεοτύπων συγχωρούνταν και επισκιάζονταν από την αφοσίωση του συγγραφέα στο Σκοπό. Στο καλύτερο ίσως έργο του , στους «Εκτελεστές», αυτός ο ακατέργαστος νατουραλισμός αποκτούσε και ποιητική διάσταση, η έλλειψη της φορμαλιστικής και γλωσσικής φροντίδας φαινόταν ταιριαστή στα χαστούκια που έδινε ο Σκούρτης στην κοινωνία.

Οι εποχές αλλάζουν. Δεν είναι τυχαίο ότι το γραμμένο το 2000 έργο «Οι ηθοποιοί» μεταφέρεται από τον κοινωνικό «εξωτερικό» στον ψυχολογικό «εσωτερικό» χώρο. Όμως πραγματοποιώντας αυτή τη μετακίνηση ο συγγραφέας χάνει και το πλεονέκτημα της σύγκρουσης, το κύριο στίγμα της γραφής του, και τη στέρνα κοινωνικών στερεοτύπων Το τρίο των ηρώων δεν είναι πια πρεζόνια, ιδεολόγοι, περιθωριακοί, δεν είναι τύποι από τους δρόμους, έστω και με το σκουρτικό τρόπο σχηματοποιημένοι χάρη στο Σκοπό. Είναι τρεις ηθοποιοί, τρεις κάτοικοι του πιο τεχνητού απ' όλους κόσμου, του κόσμου του θεάτρου. Πού είναι ο εχθρός; Πού είναι ο Σκοπός; Ποια κοινωνική πραγματικότητα θα ραπίσει ο συγγραφέας;

Ο χώρος παύει να είναι υπαρκτός. Για ένα ηθοποιό το πιο φυσικό περιβάλλον είναι το άκρως τεχνητό περιβάλλον της σκηνής. Οι τρεις ήρωες αποκτούν υπαρξιακή ταυτότητα μέσα από το επάγγελμά τους. Αλλά λόγω της φύσης του επαγγέλματός τους την υπαρξιακή ολοκλήρωση μπορούν να τη φτάσουν μόνο μέσα από τους ρόλους. Τρία θεατρικά κείμενα χρησιμοποιούνται από το Σκούρτη για να γεμίσουν τα άδεια περιγράμματα των τριών μορφών του έργου του. Ο «Αγαμέμνων» του Αισχύλου, ο «Οθέλλος» του Σαίξπηρ και ο «Χορός του θανάτου» του Στρίνμπεργκ. Το σχέδιο του συγγραφέα είναι να φωτίζονται οι σχέσεις των τριών προσώπων μέσα από τις σχέσεις των ρόλων που έχουν ερμηνεύσει ή ετοιμάζονται να ερμηνεύσουν. Έτσι ο ρόλος του Ιάγου εισάγει το μοτίβο της ίντριγκας, της πλεκτάνης, ο ρόλος του Ορέστη και της Κλυταιμνήστρας συμβολίζουν το πάθος της εκδίκησης και προειδοποιούν για πιθανή τραγική εξέλιξη. Οι ήρωες φοράνε διάφορα προσωπεία, τα σχήματα των σχέσεων μεταξύ τους αλλάζουν, παραδείγματος χάριν, η πρωίδα Γάμμα (έτσι ονομάζονται οι ήρωες- Άλφα, Βήτα, Γάμμα, ένα όνομα θα γέμιζε το άδειο περίγραμμα και ο Ρόλος δε θα φαινόταν καθαρά πίσω από το Όνομα) μια εκφράζεται σαν γεμάτη πίκρα για το χαμό του παιδιού της (το μοτίβο της Ιφιγένειας) Κλυταιμνήστρα, μια γίνεται υποψήφια Δυσδαιμόνα.

Αν , λοιπόν, μιλούμε για σχέδια και προθέσεις, «Οι ηθοποιοί» παρουσιάζουν ενδιαφέρον. Αλλά το τελικό αποτέλεσμα , το κείμενο του έργου φέρει όλα τα στίγματα της γλωσσικής ρηχότητας και της φορμαλιστικής αδυναμίας, στίγματα καταστροφικά για ένα ψυχόδραμα που σκόπευε να δημιουργήσει ο Σκούρτης. Η μορφοπλαστική του ικανότητα είναι σαφώς αδυνατισμένη χωρίς την ευκαιρία δανεισμού τυπικών μορφών από την κοινωνική πινακοθήκη. Αλλά και οι τρεις δανεικοί μύθοι δε δημιουργούν ένα, τελικό, οι προαγγελθείσες τραγωδίες σίγα σιγά ξεθωριάζουν. Η συγγραφική μανιέρα του Σκούρτη, απογυμνωμένη από το κοινωνικό περιεχόμενο, από το συγκρουσιακό χαρακτήρα και την ιδεολογική αυτοστράτευση , όχι όμως απαλλαγμένη από τα φορμαλιστικά ελαττώματα, γέννησε έργο δύσκολο για ανέβασμα.

Αν όμως στην Πειραματική Σκηνή του ΘΟΚ οι αντικειμενικές δυσκολίες που πήγαζαν από το έργο του Μάριου Ποντίκα ώθησαν τη Λέα Μαλένη και όλους τους συνεργάτες της σε δημιουργική έρευνα και μεγάλο κόπο για την υπέρβασή τους, στη Νέα Σκηνή ο σκηνοθέτης Ανδρέας Πάντζης δεν πίστεψε ότι «Οι ηθοποιοί» σώζονται.

Δεν εκφράζω τίποτα εκτός από την εντύπωσή μου, αλλά τα πράγματα έδειχναν ότι ο σκηνοθέτης δε σπατάλησε ευρηματικότητα σ' αυτή τη παραγωγή, δεν επένδυσε ιδέες, δεν είδε το κείμενο ως άξιο για γενναιόδωρα ανοίγματα. Αποτέλεσμα – μια παράσταση της οποίας δεν ηγείται κανείς. Η εξέλιξή της είναι επίπεδη, οριζόντια. Οι μικρές σκηνές του έργου δεν ενώνονται μεταξύ τους , απλώς παραθέτονται στη σειρά, και το σβήσιμο των φώτων διακόπτει ακόμα πιο πολύ τη ροή του έργου. Το σκηνικό του Βασίλη Ιερείδη διατηρεί την αοριστία μιας άδειας θεατρικής σκηνής, αλλά το πολλαπλής χρήσης κατασκεύασμα που με κόπο μετακινείται, συμβάλλει και αυτό στη διακοπή της δράσης και της διάθεσης.

ΝΟΝΑ ΜΟΛΕΣΚΗ

Σκηνοθεσία: Ανδρέας Πάντζης.
Σκηνικά: Βασίλης Ιερείδης.
Κοστούμια: Μιχάλης Κοφτερός.
Μουσική/Μουσική επιμέλεια: Σάββας Σάββα.
Χορογραφίες: Έλενα Σιακαλλή.
Σχεδιασμός φωτισμού: Καρολίνα Σπύρου.
Παίζουν: Σώτος Σταυράκης, Ντίνος Λύρας, Έλια Ιωαννίδου

Οι ηθοποιοί των «Ηθοποιών»

Από τους τρεις ηθοποιούς ο Ντίνος Λύρας ήταν αυτός που μπορούσε να δανείσει περισσότερα από τη δική του προσωπικότητα στο ρόλο του. Ο δανεισμός ήταν αναγκαίος για να καλυφθούν τα μεγάλα κενά στη μορφοπλαστική δουλειά του συγγραφέα , αλλά και στις ανολοκλήρωτες προτάσεις του σκηνοθέτη. Η πληρέστερη οπτική κάλυψη του ρόλου από τον Ντίνο Λύρα διευκόλυνε και τις προσπάθειές μας να «πιστέψουμε» αυτά που μας έλεγε ο Άλφα, κάτι που δεν συνέβαινε με το Βήτα του Σώτου Σταυράκη . Ο ηθοποιός εμφανίστηκε πολύ πιο απαθής από τα λόγια του ρόλου του, και δεν επρόκειτο για καλά κρυμμένα πάθη. Η Έλια Ιωαννίδου πρόλαβε να δηλώσει το χάρισμα της ζωντανής και έντονης παρουσίας στη σκηνή στις προηγούμενες της εμφανίσεις στο Ένα, στο Σκάλα και στο Ανοιχτό Θέατρο, αλλά τώρα πήρε ένα ρόλο που δεν της έδινε ευκαιρίες να το επιβεβαιώσει παρ' όλες τις χορευτικές διανθίσεις .

Αν , λοιπόν, μιλούμε για σχέδια και προθέσεις, «Οι ηθοποιοί» παρουσιάζουν ενδιαφέρον. Αλλά το τελικό αποτέλεσμα , το κείμενο του έργου φέρει όλα τα στίγματα της γλωσσικής ρηχότητας και της φορμαλιστικής αδυναμίας, στίγματα καταστροφικά για ένα ψυχόδραμα που σκόπευε να δημιουργήσει ο Σκούρτης. Η μορφοπλαστική του ικανότητα είναι σαφώς αδυνατισμένη χωρίς την ευκαιρία δανεισμού τυπικών μορφών από την κοινωνική πινακοθήκη.